EXEGETIKAI MEGFONTOLÁSOK A 103. ZSOLTÁR KAPCSÁN

ami a jubileumi kommentáron túl van

BEVEZETŐ GONDOLATOK

A 103. zsoltár számos feldolgozása ismert a mai modern keresztyén zeneirodalomban [1], a fiataljaink sokat hallgatnak és énekelnek ezekből, némelyiknek egészen jó magyar feldolgozása is születetett. Érdemes a készülésnél figyelembe venni és akár ezekre a variánsokra hivatkozni, hiszen a fiataloknak ezek a zenei feldolgozások otthonosabb közegnek számítanak, mint az énekeskönyvi énekek.

A korai zsidó irodalomban Mózes öt könyvének a mintájára kompozíciós szempontból a Zsoltárok könyvét is öt részre osztották fel, 1. könyv (Zsoltárok 1-41), 2. könyv (Zsoltárok 42-72), 3. könyv (Zsoltárok 73-89), 4. könyv (Zsoltárok 90-106) és 5. könyv (Zsoltárok 107-150). A „szakaszhatárokon" lévő zsoltároknak ezért van egyfajta nyitó vagy zárójellege, függően attól, hogy hol helyezkednek el. A 103. zsoltár a negyedik könyvben szerepel és az utána következő három másik zsoltárral együtt (104-106) külön egységnek is tekinthetjük, mind mondanivalójuk, mind a nagyobb szövegben betöltött funkciójuk alapján. Érdemes ezt a másik három zsoltárt is elolvasni a teljes kép megértéséhez.

A ZSOLTÁR FELOSZTÁSA ÉS A MAGYARÁZATNÁL MEGFONTOLANDÓ SZEMPONTOK

I. Egyéni dicsőítésre való felhívás (1–5. versek)

1. vers

A korai zsidó irodalomban Mózes öt könyvének a mintájára kompozíciós szempontból a Zsoltárok könyvét is öt részre osztották fel, 1. könyv (Zsoltárok 1-41), 2. könyv (Zsoltárok 42-72), 3. könyv (Zsoltárok 73-89), 4. könyv (Zsoltárok 90-106) és 5. könyv (Zsoltárok 107-150). A „szakaszhatárokon" lévő zsoltároknak ezért van egyfajta nyitó vagy zárójellege, függően attól, hogy hol helyezkednek el. A 103. zsoltár a negyedik könyvben szerepel és az utána következő három másik zsoltárral együtt (104-106) külön egységnek is tekinthetjük, mind mondanivalójuk, mind a nagyobb szövegben betöltött funkciójuk alapján. Érdemes ezt a másik három zsoltárt is elolvasni a teljes kép megértéséhez.

1 https://expositorysongs.com/bible-verse/psalm/psalm-103/

2. vers

Az áldás mellé társul az „el ne feledd” felszólítás, jelezve, hogy Isten már mindent megtett, ami az embert hálára ösztönözheti, de ezen dolgozni kell, pontosan azzal, hogy az elfeledkezés vagy megfeledkezés spontán valóságába az ember tudatosan hozza be az emlékezés és emlékeztetés hétköznapi vagy éppen ünnepi cselekedeteit. „Mennyi jót tett veled” kérdésre maga a zsoltár felel meg: megbocsátás és gyógyulás (3. vers), megváltás és megkoronázás (4. vers), kielégülés és megújulás (5. vers). [2]

3-4. versek

„Aki meggyógyítja minden betegségedet” – Fontos tisztázni, hogy a két mondatrész között nincsen ok-okozati viszony, tehát a bűnök bocsánatából nem következik a betegségekből való automatikus gyógyulás. Napjainkban ezt a teológiai félreértést világszinten több mozgalom is képviseli, tanításaik nagyon népszerűek, hiszen gazdagságot és egészséget ígérnek, ilyen mozgalom tagjai Benny Hinn, Kenneth Copeland és magyarországi követői. Teológiájuk egyértelműen túlmutat a rossz teológia kategórián és gyakran esnek az istenkáromlás bűnébe. Teológiailag az a helyes értelmezés, hogy Isten az, akinek ezek alapvető tulajdonságai, Ő a gyógyító, megváltó és a vele való kapcsolatban tetszése szerint adhatja meg mindenkinek azt, amit Ő tervez.

5. vers

„Betölti javaival életedet” fordítása sok kérdést vet fel, inkább a mögöttes gondolatot kell megérteni, függetlenül a szószerinti fordítás lehetőségeitől. Az adiy (száj) jelentései közül a díszítés, fejdísz körüli gondolatkör az, ami segíthet közelebb kerülni a megértéshez. Isten valami olyannal tölt be, ami túlmutat az általunk értéknek és értékesnek tartott dolgok kategóriáin, pont azért, mert ez az egyetlen, ami képes minket megújítani.

II. Izráel dicsőítésének oka (6–18. versek)

6-7. versek

Isten lényéből fakadóan teszi azt, ami Ő, így az igazságosság és a törvényesség nem egy külső rendnek való megfelelés, hanem Isten belső rendje, tehát nem az ember tesz valamit azért, hogy Isten így tegyen, hanem Isten „működik” így. A zsoltáros ezen a ponton a hála magánjellegű okain túljutva általánosabb nézetekre tér át Isten kormányzásáról, mint az egyetemes dicséretre hívás alapjáról, amellyel a zsoltár zárul. Az összefüggés itt így fogalmazható meg: „Ilyen volt az Úr irgalma irántam, de ezek csak minták az ő jóságából. Nemcsak hozzám irgalmas, hanem minden elnyomotthoz is.”

8-12. versek

Dávid itt a 8. versben idézi az Exodus 34:6-7-ből az Ószövetségben többször is előforduló igazságot, mint Isten lényének és lényegének az emberekre nézve „áldásos” valóságát [3]. Ez a hitvallássá lett formula az aranyborjús incidens után lesz a nép bátorító sajátja, tudva azt, hogy bár a bűn nem marad büntetlenül, de Isten alapműködésében az irgalom, kegyelem, szeretet és hosszútűrés tökéletes kiegészítője az igazságosságnak és a szentségnek. Ezért nem tart „haragja mindvégig” (9. vers). A 10. versben magyarázatot ad a zsoltáros arra, hogy mi is valójában Isten kegyelme. Nem érdemelhetjük meg bűneink bocsánatát – az mindig Isten ajándéka. Bűnösökként halált érdemlünk (Róma 6:23) és a legsúlyosabb büntetést, mert lázadtunk Isten ellen és ellenségeiként cselekedtünk (Róma 5:10). Ő mégis a lehető legmesszebb (napkelet és napnyugat, nem, mint az ébren töltött idő végpontjai, hanem a horizonton kelet és nyugat fizikai távolsága) veti el tőlünk a vétkeinket.

2 Vö.: Mózes 5. könyve 8:11-18; 2 Krónikák 32:25; Zsoltárok 116:12-14; Róma 6:22

3 Vö.: Nehemiás 9:17 Zsoltárok 86:15; 145:8 Jóel 2:13 Jónás 4:2

13-18. versek:

Az ember saját maga fizikai, szellemi vagy lelki valóságára alapozni bármit is, különösen is a megváltást, alapvetően téves és ostoba dolog. Nem az a kérdés, hogy én mit teszek, hiszen a kegyelmet és a megváltást nem lehet megszolgálni, hanem az, hogy Isten „jelleméből fakadó kegyelme" hogyan mutatkozik meg rajtunk. Biztosítékunkat nem a saját jellemünkre alapozzuk, hanem Isten jellemére. Ő örök és változatlan, míg mi mulandóak és változékonyak vagyunk. [4]
Ezt erősíti meg a 15. versben az emberre használt szó (enosh) amely gyakran magában hordozza a halandóság, a gyengeség, sőt a betegség fogalmát. De ezek – ellentétben a korabeli vallásos elit vélekedésétől – nem elválasztanak minket Istentől, hanem sokkal inkább cselekvésre ösztönzik őt. [5] Isten nem felejtette el, hogy mi és milyen az ember, azzal, hogy a zsoltáros az embert megformálóként hivatkozik rá, ezzel egyszersmind az uralmába és gondoskodó szeretetébe helyezi azokat, akik szeretik és félik Őt (17.vers). Az Istennel kötött szövetség megtartása végül az engedelmesség gyakorlásában válik valósággá a nép életében, az erre való törekvés különbözteti meg őket a többi néptől.

III. Általános dicsőítésre való felhívás (19-22. versek)

19-22. vers

Egyetlen egy ember megtapasztalásából fakad az Isten imádata és magasztalása, ami kiterjed egy nagyobb közösségre, egy népre, majd egy egész világmindenség csatlakozik vagy csatlakozhat az Istent áldók és magasztalók táborába. Ezt a mindenre kiterjedő uralmat vezeti fel a trón és Isten uralmának a meghirdetésével, majd az angyali és nem angyali szolgák megszólításával. A királynak trónja van, a királynak birodalma van, Isten királysága uralkodót és nem demokráciát feltételez, ez is az engedelmesség kérdéskörét erősíti meg, hiszen itt Valakinek engedelmeskedünk, nem pedig valaminek (törvény, természet etc...). A zsoltár legvégén újra megszólal az egyén magasztalása, de már nem egyedüliként, hanem egy sokkal nagyobb és dicsőségesebb kórus részeként. Ez a kórus azt zengi, a zsoltár üzenetének összefoglalásaként, hogy bár az emberek bűnösök és gyengék, amikor emlékeznek az Úr irgalmára, megújul a reményük az Ő szövetséges szeretetében, és elkötelezettségük, hogy hűségesen dicsérjék és szolgálják Őt.

4 Vö. Jób 7:6-7, 10; 8:18; 14:1-2; 20:9; Zsoltárok 90:5-6; Ézsaiás 40:6-8.
5 Itt lehet a legegyértelműbben bekötni az újszövetséget, hiszen a farizeusi „nem érek hozzá, mert tisztátalan leszek" elvhez Jézus egészen másfajta módon közelít. Mert Ő, a tiszta, ha hozzáér a beteghez, halotthoz, tisztátalanhoz, az megtisztul, feltámad etc.